

Tapaus lähiöiden kehittämisestä – esimerkki tutkimuksen vaikuttavuudesta

■ Mari Vaattovaara

Vaikuttavuus ei nähdäkseni ole mikään erillinen osa tutkimusta. Pikemminkin, kuten akateemikko Erik Allardt on usein korostanut, ”yhteiskuntatieteen perustehtävä on yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkka analysointi ja interventioita merkitsevien tulosten esittäminen”. Kun tieteellinen työ tältä perustalta pohjautuu ”tarkkaan tutkimukseen ja metodisesti perusteltuun analyysiin” (Allardt 2005) eikä ole ainoastaan mielipiteen ilmaisu – on mahdollista perustutkimuksen osana nostaa esiin tutkimustuloksia, jotka avaavat uusia näkökulmia eri toimijoiden joukossa ja samalla virittävät yhteiskunnallisen keskustelun. Parhaimmillaan keskustelua käydään paitsi paikallisella myös valtakunnallisella ja jopa kansainvälisellä tasolla. Kiehtovimmillaan vaikuttava vuoropuhelu ja keskustelu syntyvät samanaikaisesti sekä tiedeyhteisön sisällä että sen ulkopuolella, eri toimijoiden keskuudessa.

Esimerkkinä tieteen vaikuttavuudesta kuvaan tutkimustamme lähiöiden kehittämisestä. Kyseessä on oikeastaan sarja perusopetukseen liittyviä hankkeita, joissa on yhdistynyt paitsi opettaminen ja tutkimus, lopulta myös vaikuttavuus.

Esimerkkini on tapaustutkimus pienestä lähiöstä, jota tuskin tunnetaan – paikassa, jossa vain harva on käynyt. Yhdessä parinkymmenen opiskelijan, usean kaupunkimaantieteen jatko-opiskelijan ja sosiologian professori Matti Kortteisen kanssa teimme tutkimusta lähiön kehittämiseen liittyvistä haasteista. Tutkimus rakentui osana maantieteen laitoksen ja sosiologian laitoksen kaupunkitutkimuksen opetusta. Kurssi perustui aivan erityiseen, usean vuoden aikana kehitettyyn työtapaan. Kurssin vetäjinä toimivat professorit valitsivat teeman ja jäsentävät sen erillisiksi, toisiinsa liittyviksi kysymyksiksi.

Kustakin osakysymyksestä laaditaan erityinen tulosta koskeva jäsenitys tai oletus, joka nojaa aiempaa tutkimukseen ja keskusteluun. Nämä osakysymykset ja niitä koskevat oletukset jaetaan erillisille opiskelijaryhmille empiirisiksi tutkimustehtäviksi: kunkin opiskelijaryhmän tehtävänä on selvittää omaa ongelmaansa kullekin erikseen osoitettujen aineistojen avulla. Kun pohjana on valmiiksi mietitty rakenne ryhmätyöt tuloksineen täydentävät toinen toisiaan, ja tuloksena – ainakin parhaimmillaan – voi syntyä kokonainen uusi empiirinen tutkimus valitusta teemasta.

Tässä tapauksessa tulokseksi syntyi laaja ja moniulotteinen kuvaus ja analyysi Riihimäen Peltosaaresta. Opiskelijoiden ryhmätöitä vielä täydennettiin yhteisesti suunnitellulla ja suoritetulla asukaskyselyllä.

Empiirinen analyysimme oli tarkka ja moniaineksinen. Yhdessä opiskelijoiden kanssa tarkastelimme kohdealueen sijaintia rakenteellisesta näkökulmasta: Peltosaari osana Riihimäkeä – Riihimäki Helsingin metropolialueella. Tämän lisäksi kävimme läpi Peltosaaren suunnittelua ja toteutusta; asukasrakenteen kehitystä – mahdollista kysymystä segregaatista; sosiaalista elämää – asukasnäkökulma Peltosaaren arkeen; ja lopulta kunnallishallinnon näkökulmaa Peltosaaren kehitykseen – alueen ilot ja huolet eri toimialojen viranhaltijoiden näkökulmasta. Myös alueen asukkaille lähetettiin kysely.

Tulemana hankkeestamme esitimme, vahaan ja monipuoliseen empiiriseen analyysiin perustuen, kuinka lähiöiden ja yhdyskuntien kehittämisessä sosioekonominen näkökulma – asuntomarkkinat, väestö ja paikalliseen sosiaaliseen elämään liittyvät tekijät – tulee nostaa teknistaloudellisen ja arkkitehtonisen harkin-

nan rinnalle. Päättämme yhdessä Matti Kortteisen kanssa kirjoittamamme yhteenvedon seuraavasti: ”Sosiaalinen näkökulma lähiöiden peruskorjaamiseen on kuitenkin vakava. Tähänastiset tutkimukset Peltosaaren – ja monien muiden samankaltaisten lähiöiden väestöpohjasta – osoittavat, kuinka sosioekonominen huono-osaisuus ja etniset vähemmistöt tahtovat keskittyä juuri niihin. Jos nyt tyydytään tämän asuntokannan pienimuotoiseen, teknis-taloudelliseen peruskorjaukseen, ilman laajempaa asuntomarkkinoinhin ja alueelle suuntautuvaan kysyntään liittyvää harkintaa – linjaus merkitsee sitä, että asiallisesti ottaen hyväksytään kaupunkirakenteen jo tapahtunut eriytyminen ja uusien maltillisten ratkaisujen kautta tehdään siitä Ruotsin tapaan pysyvä” (Vaattovaara & Kortteinen 2009, 36). Tulimme kuulluksi.

Kuinka tutkimus sitten vaikutti?

Koska kyseessä oli osa perusopetusta, opiskelijoiden palaute oli tärkeää. Samalla kun opiskelijat olivat hyvin motivoituneita kurssin aikana, myös palaute oli erittäin positiivista. Ehkä mielenpainuvimmin oli erään opiskelijan kommentti: ”Ensimmäisen kerran ymmärsin, että teoriaa voi oikeasti käyttää ajankohtaisten kysymysten tarkastelussa.” Kansainvälisessä tieteellisessä seminaarissa (The 90th Anniversary of the Creation of the Original Bauhaus in Weimar 2009) esitelmä, jossa esittelin tutkimustavan – näkökulmat, kysymykset ja menetelmät – herätti myös kiinnostusta.

Riihimäen kaupunki oli mukana aktiivisesti koko tutkimuksen ajan. Paikallislehti raportoi tutkimuksemme etenemisestä ja tutkimuksen loppuvaiheessa olimme mukana useissa tilaisuuksissa puhumassa, joista kaksi oli laajempaa seminaaria kuntalaisille ja kuntapäätäjille. Näistä toisessa opiskelijat olivat itse esittelemässä tutkimustulostensa yksityiskohtia. Riihimäki on jo aloittanut alueella useita toimenpiteitä, joista osa on suoraan tutkimustulosten synnyttämiä.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) on järjestänyt useita erilaisia tilaisuuksia, joissa tutkimustamme on päästy esittelemään. ARA on myös ollut mukana suunnittelemassa

tutkimuksemme jatkoa. Samalla kun ARA oli aktiivisesti mukana kurssimme järjestelyissä, mm. Aran ylijohtaja Hannu Rossilahti kävi pitämässä kurssillamme luennon, ARA myös julkaisi tutkimuksen sellaisenaan, mukana opiskelijatyöt erillisenä osiona. Tutkimuksemme tuloksia on siis kuultu useassa eri yhteydessä ja erilaisilla foorumeilla. Vaikuttavuuden näkökulmasta tämä on merkittävää.

Vaikka Peltosaaren tilanne on erityisen kiinnostava peltosaarelaisesta ja myös Riihimäen kaupungin näkökulmasta – on se kiinnostava myös laajemmasta yhteiskunnallisesta viitekehystä. Pidän lähiökysymystä eräänä tämän hetken keskeisimmistä yhteiskunnallisista kysymyksistä. Suomen myöhäinen kaupungistuminen näkyy selvästi asuntokantamme rakenteessa. Meillä, toisin kuin useissa muissa eurooppalaisissa kaupungeissa, 1960- ja 1970- luvulla rakennetun asuntokannan määrä on merkittävä. Kerrostaloasunnoista kolmannes ja väestöstä peräti viidennes asuu tässä asuntokannassa. Asuntopoliitikassa lähestytäänkin nopealla vauhdilla kysymystä lähiöiden peruskorjaamisesta ja kehittämisestä – tilanteessa, jossa kansallisia kokemuksia erilaisten ratkaisujen toimivuudesta on vähän.

Muualla Euroopassa teemasta on jo ehditty tehdä useita laajoja tutkimuksia. Keskeiseksi kysymykseksi on noussut, kuinka näitä alueita tulisi kehittää, ei yksin teknistaloudellisista ja arkkitehtonisista lähtökohdista, vaan kokonaisvaltaisemmalla otteella. Riihimäen Peltosaarta on tutkittu tästä lähtökohdasta.

Yhteiskuntamme on siis tilanteessa, jossa lähiöiden peruskorjaaminen on edessä, suhteellisesti suurempana kysymyksenä kuin monissa muissa eurooppalaisissa maissa. Valmistautuessamme tähän haasteeseen tarvitsemme paitsi virkamiesmäistä viisautta ja teknistä taitavuutta myös useita poliittisia arvovalintoja. Uskon, että tutkimuksemme Peltosaaresta on nostanut lähiöiden peruskorjaamiseen liittyvien kysymysten joukkoon useita erilaisia – tutkimuksellisesti perusteltuja – näkökulmia. Osana yhteiskunnallista vaikuttavuutta tutkimusten tulosten näkökulmasta pidän myös sitä, että asuntomi-

nisteri Jan Vapaavuori nosti 19.1.2010 esiin, tutkimukseemme viitaten, bloginsa otsikossa tutkimukseemme olennaisen tuloksen: ”Lähiöiden peruskorjaus on muutakin kuin tekninen korjausharjoitus.”

Lähteet

- Akateemikko Erik Allardt 2005, Valtiotieteellinen tiedekunnan 60 vuotta. <http://www.valt.helsinki.fi/60-vuotta/allardt.htm>
- Vaattovaara, Mari, Kortteinen, Matti & Rami Ratvio (2009, toim.). Miten kehittää lähiöitä? – tapaustutkimus Riihimäen Peltosaaresta, metropolin laidalta. Suomen ympäristö / Asuminen 46/2009. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Edita Prima Oy, Helsinki 2009.
- Vapaavuori, Jan (2010). ”Lähiöiden peruskorjaus on muutakin kuin tekninen korjausharjoitus” <http://www.vapaavuori.net/?blogi>

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston kaupunkimaantieteen professori.